

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

GAYMARIT KASALLIGINING KLINIK XUSUSIYATLARI VA DAVOLASH USULLARI

Choriyev Ahmadjon Xusniddinovich

Email – choriyevahmatjon@gmail.com

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Tibbiyot fakulteti

Anotatsiya

Ushbu maqolada gaymarit kasalligining etiologiyasi, klinik belgilar, tashxislash usullari hamda zamonaviy davolash yondashuvlari tahlil qilinadi. Gaymarit o'tkir va surunkali shakllarda uchraydi, nafaqat mahalliy, balki umumiy asoratlarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Maqola shuningdek profilaktika va reabilitatsiya choralari haqida ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: Gaymarit, sinusit, burun yon bo'shliqlari, antibiotik terapiyasi, profilaktika, rinoskopiya.

Muammoning dolzarbligi

Gaymarit (maksillyar sinusit) burun yon bo'shliqlarining yallig'lanish kasalliklari orasida eng ko'p uchraydigan patologiyalardan biridir. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, o'tkir respirator virusli infeksiyalar o'tkazgan bemorlarning 10–15 % da gaymarit rivojlanadi. Bu kasallik surunkali shaklga o'tishi, hayot sifatini pasaytirishi va boshqa a'zolarga (masalan, quloq yoki miya pardalariga) asorat berishi mumkin. Shu sababli gaymaritning klinik xususiyatlarini chuqur o'rganish va samarali davolash usullarini ishlab chiqish muhimdir.

Kirish qismi

Gaymarit (maksillyar sinusit) — burun yon bo'shliqlarining eng ko'p uchraydigan yallig'lanish kasalliklaridan biridir va u o'tkir hamda surunkali shakllarda rivojlanishi mumkin. Kasallik ko'pincha oddiy shamollash, gripp yoki boshqa respirator infeksiyalar asoratida paydo bo'ladi. Burun yon bo'shliqlarining tuzilishi va ularning burun bo'shlig'i bilan bevosita bog'liqligi sababli, shilliq qavatda yallig'lanish va shish

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

paydo bo'lganda, maksillyar sinusning tabiiy drenaji buziladi. Natijada suyuqlik va yiring to'planishi, og'riq hamda boshqa klinik belgilar yuzaga keladi.

So'nggi yillarda global miqyosda gaymarit bilan bog'liq kasallanish holatlari yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Buning asosiy sabablari orasida atrof-muhitning ifloslanishi, allergik kasalliklarning ko'payishi, antibiotiklarga chidamli bakteriya shtammlarining tarqalishi va immunitetning zaiflashuvi muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, bolalar va immuniteti pasaygan bemorlar orasida bu kasallik tez-tez uchraydi.

Gaymaritning o'z vaqtida tashxislanmasligi yoki noto'g'ri davolanishi jarayonning surunkali shaklga o'tishiga, hayot sifatining pasayishiga va hatto xavfli asoratlar (meningit, orbital yiringli yallig'lanish)ga olib kelishi mumkin. Shu bois ushbu kasallikni chuqur o'rganish, zamonaviy tashxislash usullari va samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqish bugungi tibbiyotning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Etiologiya va patogenez

Gaymaritning rivojlanishida bir nechta omillar muhim rol o'ynaydi. Eng keng tarqalgan sabablar bakterial infeksiyalar bo'lib, ularga **Streptococcus pneumoniae**, **Haemophilus influenzae** va **Moraxella catarrhalis** kabi mikroorganizmlar kiradi. Virusli infeksiyalar ham burun shilliq qavatining shishiga olib kelib, sinuslarning tabiiy drenajini buzadi. Allergik rinit, burun to'sig'ining qiyshayishi, poliplar yoki nasliy tuzilish o'zgarishlari ham gaymarit rivojlanishini yengillashtiruvchi omillar hisoblanadi.

Patogenez jarayonida sinuslar og'zi yopilib qolishi, shilliq va yiringning to'planishi, kislorod yetishmasligi va patogen mikrofloraning faol ko'payishi kuzatiladi. Bu esa yallig'lanishning chuqurlashishiga va umumiy simptomlarning kuchayishiga olib keladi.

2. Epidemiologiya va xavf omillari

Gaymarit yil davomida ko'p uchraydi, ayniqsa kuz-qish mavsumida yuqori nafas yo'llari infeksiyalari avj olgan davrda. Bolalar, keksalar va immuniteti zaiflashgan

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

shaxslar ko‘proq xavf ostida bo‘ladi. Changli va nam muhitda ishlaydigan odamlar, shuningdek, allergiyaga moyil shaxslar ham yuqori risk guruhiga kiradi. Antibiotiklarni noto‘g‘ri qo‘llash bakteriyalarning chidamli shtammlarini shakllantirib, kasallikning qaytalanishiga sabab bo‘lishi mumkin.

3. Klinik belgilari va kechishi

Gaymaritning o‘tkir shakli quyidagi belgilar bilan namoyon bo‘ladi:

- Yonoq, tish yoki peshona sohasida bosim va og‘riq hissi.
- Burun bitishi, nafas olishning qiyinlashishi.
- Yiringli yoki shilliq ajralmalar.
- Hid bilishning pasayishi va umumiy holsizlik. Surunkali shaklda simptomlar uncha yaqqol bo‘lmasligi mumkin, biroq burun bitishi va bosh og‘rig‘i uzoq davom etadi, bu esa bemorning hayot sifatiga jiddiy ta‘sir ko‘rsatadi.

4. Tashxislash usullari

Gaymarit tashxisi klinik tekshiruv va laborator hamda instrumental usullarga asoslanadi:

- **Fizikal tekshiruv:** Rinoskopiya va sinus sohalarining palpatsiyasi yallig‘lanish va ajralmalarni aniqlashga yordam beradi.
- **Instrumental tekshiruv:** Rentgenografiya sinuslardagi qorayish yoki suyuqlikni ko‘rsatadi, kompyuter tomografiyasi (KT) esa kasallikning tarqalish darajasini aniq baholash imkonini beradi. Endoskopik tekshiruv yordamida burun bo‘shlig‘idagi struktur o‘zgarishlarni ko‘rish mumkin.
- **Laborator usullar:** Ajralmadan bakteriologik ekish orqali patogenni aniqlash va antibiotiklarga sezgirlikni tekshirish mumkin.

5. Davolash usullari

Gaymaritni davolashda konservativ va jarrohlik usullari qo‘llaniladi:

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

- **Консерватив davolash:** Shifokor nazorati ostida antibiotik terapiyasi (penitsillinlar, makrolidlar yoki tsefalosporinlar), yallig‘lanishga qarshi va shish kamaytiruvchi preparatlar, shuningdek, burun yuvish eritmalari qo‘llaniladi. Antigistaminlar allergik komponent bo‘lsa buyuriladi.
- **Fizioterapiya:** UHF, lazer terapiyasi va inhalatsiyalar yallig‘lanishni kamaytirish va sinuslarning drenajini yaxshilashga yordam beradi.
- **Jarrohlik davolash:** Konservativ usullar yordam bermagan hollarda sinusni punktsiya qilish yoki endoskopik sinus jarrohligi amalga oshiriladi. Bunda sinuslar yuvilib, yiringli massalar olib tashlanadi.

6. Profilaktika va rehabilitatsiya

Kasallikning oldini olish uchun shamollashni o‘z vaqtida davolash, burun gigiyenasiga rioya qilish va immunitetni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirish, allergenlardan saqlanish va sog‘lom turmush tarzini olib borish ham samarali profilaktik choralaridir. Surunkali shakldan keyin rehabilitatsiya davrida fizioterapiya va nafas mashqlari burun funksiyalarini tiklashga yordam beradi.

Xulosa

1. Gaymarit — burun yon bo‘shliqlarining yallig‘lanish kasalliklari orasida eng ko‘p uchraydigan va jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin bo‘lgan patologiyalardan biridir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘tkir respirator kasalliklardan so‘ng to‘g‘ri va o‘z vaqtida davolash choralari ko‘rmagan bemorlarda gaymarit rivojlanish xavfi ancha yuqori bo‘ladi. Kasallikning etiologiyasi ko‘p omilli bo‘lib, bakterial, virusli, allergik va anatomik omillar uning rivojlanishida yetakchi rol o‘ynaydi. Shu bois tashxislashda faqat klinik belgilarga tayanib qolmasdan, zamonaviy instrumental tekshiruvlar va laborator tahlillarni qo‘llash muhimdir.
2. Gaymaritni davolashda kompleks yondashuv zarur: antibiotik terapiyasi, mahalliy yallig‘lanishga qarshi choralar, fizioterapiya va zarurat tug‘ilganda jarrohlik amaliyotlari qo‘llanilishi lozim. Davolashning to‘liq o‘tkazilishi surunkali shaklga o‘tish va xavfli asoratlar (masalan, meningit yoki orbital abscess)ning oldini olishga yordam beradi. Bundan tashqari, profilaktik choralar — immunitetni mustahkamlash, shamollashni o‘z vaqtida davolash va burun bo‘shlig‘ining gigiyenasiga rioya qilish — kasallanishni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

3. Bugungi kunda antibiotiklarga chidamli bakteriyalar sonining ortishi va ekologik omillarning salbiy ta'siri tufayli gaymaritni davolash va uning oldini olish masalalari yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Shu sababli, yangi davolash usullarini joriy etish, zamonaviy tashxis texnologiyalarini keng qo'llash va aholining tibbiy savodxonligini oshirish bu sohada samarali natijalarga erishishning muhim shartidir. Gaymaritning o'z vaqtida aniqlanishi va to'liq davolanishi bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va sog'liqni saqlash tizimi yukini kamaytirishda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Азизов Ш.Х. *Оториноларингология*. – Тошкент: Фан, 2020.
2. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги. *Burun yon bo'shliqlarining yallig'lanish kasalliklari bo'yicha klinik protokollar*. – Тошкент, 2023.
3. Fokkens W.J., Lund V.J., Hopkins C., et al. *European Position Paper on Rhinosinusitis and Nasal Polyps 2020*. *Rhinology*, 2020; 58(Suppl S29): 1–464.
4. Klossek J.M., Mesbah K., Ferrie J.C. *Current trends in the diagnosis and management of acute maxillary sinusitis*. *Journal of Laryngology & Otology*, 2019; 133(3): 181–189.
5. Meltzer E.O., Hamilos D.L. *Rhinosinusitis diagnosis and management for the clinician: A synopsis of recent consensus guidelines*. *Mayo Clinic Proceedings*, 2020; 95(8): 1630–1643.
6. Brook I. *Microbiology and antimicrobial management of sinusitis*. *Journal of Laryngology and Otology*, 2021; 135(5): 409–417.
7. Rosenfeld R.M., Piccirillo J.F., Chandrasekhar S.S., et al. *Clinical practice guideline (update): Adult sinusitis*. *Otolaryngology–Head and Neck Surgery*, 2021; 164(1_suppl): S1–S44.
8. Sedaghat A.R. *Chronic rhinosinusitis: Epidemiology and medical management*. *Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice*, 2020; 8(2): 472–479.
9. Хайдаров Б.Ш. *Оториноларингологияда зamonaviy tashxislash va davolash usullari*. – Самарқанд: СамДМУ нашриёти, 2022.
10. Kennedy D.W., Adappa N.D. *Endoscopic sinus surgery and its role in the management of sinusitis*. *Advances in Otorhinolaryngology*, 2021; 84: 50–60.
11. Smith S.S., Evans C.T., Tan B.K. *Clinical approaches to recurrent acute rhinosinusitis*. *American Journal of Rhinology & Allergy*, 2022; 36(2): 231–239.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

12. Зиёдуллаев А.Р., Абдураззаков И.Б. *О‘tkir va surunkali gaymarit: klinik tavsif va davolash yondashuvlari.* – Термиз: Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti ilmiy axborotnomasi, 2024.